

رساله برگزیده سال  
حوزه علمیه قم

# بررسی تطبیقی بُحْصَةُ اللَّهِ

از نگاه فریقین

سید محمد نقیب

سرشناسه: نقیب، سید محمد، ۱۳۴۸ -

عنوان و نام پدید آور: بررسی تطبیقی خصائص النبی ﷺ از نگاه فریقین / سید محمد نقیب.

مشخصات نشر: تهران: نشر مشعر، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۲۸۰ ص.

شابک: ۹-۶۲۷-۵۴۰-۹۶۴-۹۷۸

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا.

یادداشت: کتابنامه ص. ۲۶۹ - ۲۸۰؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: محمد ﷺ، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. - فضایل - احادیث

موضوع: محمد ﷺ، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. - فضایل - احادیث اهل سنت

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۴ ب ۴ ۷۳ ن / ۹۷۳ BP

رده‌بندی یوبی: ۲۹۷/۹۳

شماره کتابشناسی ملی: ۳۹۶۲۱۰۷

## بررسی تطبیقی خصائص النبی ﷺ از نگاه فریقین

|                |                        |
|----------------|------------------------|
| ● تالیف:       | سید محمد نقیب          |
| ● تدوین:       | پژوهشکده علمی و زیارت  |
| ● ناشر:        | مؤسسه فرهنگی هنری مشعر |
| ● چاپ و صحافی: | چاپخانه مشعر           |
| ● نوبت چاپ:    | اول - زمستان ۱۳۹۶      |
| ● شمارگان:     | ۱۰۰۰ نسخه              |
| ● بها:         | ۱۱۳۰۰ تومان            |

شابک: ۹-۶۲۷-۵۴۰-۹۶۴-۹۷۸ ISBN: 978-964-540-627-9

مراکز پخش و فروشگاه‌های مشعر:

تهران: تلفن: ۰۳-۶۴۵۱۲۰۰۳-۰۲۱ / قم: تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۳۸۴۰۰

## فهرست

|    |                                                  |
|----|--------------------------------------------------|
| ۱۱ | ..... دیباچه                                     |
| ۱۳ | ..... مقدمه                                      |
| ۱۹ | ..... بخش اول: مفاهیم، رویکردها و ضوابطها        |
| ۲۱ | ..... فصل اول: واژه‌شناسی «خصائص النبی ﷺ»        |
| ۲۱ | ..... درآمد                                      |
| ۲۲ | ..... مفهوم لغوی «خصائص»                         |
| ۲۲ | ..... مفهوم اصطلاحی «خصائص النبی ﷺ»              |
| ۲۲ | ..... «خصائص النبی ﷺ» در اصطلاح شیعه             |
| ۲۳ | ..... خصائص النبی ﷺ در اصطلاح اهل سنت            |
| ۲۴ | ..... بررسی تعریف‌های اصطلاحی پنج‌گانه           |
| ۲۴ | ..... تعریف پیشنهادی                             |
| ۲۵ | ..... فصل دوم: رویکردها                          |
| ۲۵ | ..... فقیهان متقدم شیعه                          |
| ۲۶ | ..... فقیهان متأخر شیعه                          |
| ۲۹ | ..... رویکرد فقیهان اهل سنت                      |
| ۳۰ | ..... رویکرد مفسران فریقین                       |
| ۳۱ | ..... رویکرد مورخان و سیره‌نویسان شیعه و اهل سنت |

|    |                                                              |
|----|--------------------------------------------------------------|
| ۳۳ | «خصائص النبی ﷺ» در منابع تاریخ و سیره                        |
| ۳۷ | بخش دوم: خصائص النبی ﷺ در قرآن و صورت‌بندی آن از منظر فریقین |
| ۳۹ | فصل اول: خصائص تکوینی                                        |
| ۳۹ | تعریف لغوی و اصطلاحی                                         |
| ۴۰ | صورت‌بندی خصائص تکوینی در قرآن از نگاه فریقین                |
| ۴۰ | خصیصه اول: خاتمیت                                            |
| ۴۱ | خصیصه دوم: رسول جهانیان                                      |
| ۴۱ | واژه‌شناسی                                                   |
| ۴۱ | دیدگاه مفسران                                                |
| ۴۳ | جمع‌بندی و دیدگاه                                            |
| ۴۵ | خصیصه سوم: اولویت                                            |
| ۴۵ | چیستی «اولویت» و «اولویت» داده آن                            |
| ۴۸ | اطلاق اولویت در آیه سوره احزاب                               |
| ۴۹ | اولویت، جایگاه «نبی»                                         |
| ۵۰ | تحلیل و بررسی برخی مصادیق «اولویت»                           |
| ۶۳ | خصیصه چهارم: اعطای کوثر                                      |
| ۶۳ | واژه‌شناسی «کوثر»                                            |
| ۶۴ | دیدگاه شیعه                                                  |
| ۶۴ | دیدگاه اهل سنت                                               |
| ۶۵ | دیدگاه برگزیده                                               |
| ۶۶ | خصیصه پنجم: همسران پیامبر ﷺ مادران مؤمنان                    |
| ۶۹ | دیدگاه عالمان اهل سنت                                        |
| ۷۰ | نسبت ناروا به شیعه                                           |
| ۷۰ | نقد کلام الوسی                                               |
| ۷۱ | بررسی مفهومی روایات                                          |
| ۷۲ | دیدگاه فقیهان شیعه                                           |

|     |                                                    |
|-----|----------------------------------------------------|
| ۷۴  | خصیصه ششم: حرمت ابدی همسران پیامبر ﷺ بر دیگر مردان |
| ۷۴  | سبب نزول آیه تحریم زنان پیامبر ﷺ                   |
| ۷۵  | دیدگاه علمای اهل سنت                               |
| ۷۷  | دیدگاه عالمان شیعه                                 |
| ۷۹  | جمع‌بندی نظر فریقین                                |
| ۸۲  | حکمت حرمت ازدواج با همسران پیامبر ﷺ                |
| ۸۶  | حکم اخصاصی همسران پیامبر ﷺ                         |
| ۸۶  | خصیصه ششم: مضاعف بودن ثواب و عقاب همسران پیامبر ﷺ  |
| ۸۷  | تبیین خصیصه ششم آن                                 |
| ۸۸  | مقصود از «احش» در سوره احزاب                       |
| ۸۹  | مقصود از «مُئِنَّه» آیه                            |
| ۹۳  | خصیصه هشتم: رعایت حریم همسران پیامبر ﷺ             |
| ۹۴  | مقصود از متاع در «سَأَلْتُمُوهُنَّ نَاعِمًا»       |
| ۹۴  | مقصود از حجاب در «مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ»            |
| ۹۸  | خصیصه نهم: امت او بهترین امت                       |
| ۹۹  | مقصود از خیرات در آیه «كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ»    |
| ۹۹  | دیدگاه مفسران اهل سنت                              |
| ۱۰۰ | دیدگاه عالمان شیعه                                 |
| ۱۰۱ | بررسی و نقد ادله اهل سنت                           |
| ۱۰۳ | خصیصه دهم: امت او شاهد بر سایر خلق                 |
| ۱۰۴ | چیستی و چرایی شاهد بودن                            |
| ۱۰۵ | تحلیل و بررسی نظریه اهل سنت                        |
| ۱۰۷ | خصیصه یازدهم: قرین نام خدا بودن                    |
| ۱۱۳ | خصیصه دوازدهم: رحمت برای عالمان در دنیا و آخرت     |
| ۱۱۳ | خصیصه سیزدهم: ذکر                                  |
| ۱۱۹ | خصیصه چهاردهم: سراج منیر                           |

|     |                                                            |
|-----|------------------------------------------------------------|
| ۱۲۰ | ..... خصیصه پانزدهم: پیامبر نور                            |
| ۱۲۶ | ..... جمع بندی فصل                                         |
| ۱۲۷ | ..... فصل دوم: خصائص تشریعی                                |
| ۱۲۷ | ..... تعریف خصائص تشریعی                                   |
| ۱۲۸ | ..... گفتار اول: خصائص تکلیفی                              |
| ۱۲۸ | ..... ۱. خصائص تکلیفی: وجوبی                               |
| ۱۲۸ | ..... خصیصه اول: تهجد و قیام لیل                           |
| ۱۳۵ | ..... خصیصه دوم: وجوب تخیر همسران                          |
| ۱۴۱ | ..... خصیصه سوم: مشاوره                                    |
| ۱۴۸ | ..... موارد اخذ فی حد: نص تکلیفی وجوبی                     |
| ۱۵۱ | ..... ۲. خصائص تکلیفی: حرام (حرام)                         |
| ۱۵۱ | ..... خصیصه اول: حرمت ازدواج مجدد از زمان خاص و تبدل ازواج |
| ۱۶۷ | ..... خصیصه دوم: شعر                                       |
| ۱۶۹ | ..... خصیصه سوم: کتابت                                     |
| ۱۷۱ | ..... خصیصه چهارم: خائنة الاعین (خیانت چشم)                |
| ۱۷۶ | ..... خصیصه پنجم: ازدواج با کنیز دیگران                    |
| ۱۸۰ | ..... حرمت یا جواز نکاح اماء                               |
| ۱۸۳ | ..... حرمت یا عدم حرمت برای پیامبر ﷺ                       |
| ۱۸۶ | ..... خصیصه ششم: تحریم چشم دوختن به همسران دنیاداران       |
| ۱۸۸ | ..... عدم اثبات خصائص تکلیفی حرمت                          |
| ۱۸۹ | ..... ۳. خصائص تکلیفی: اباحه                               |
| ۱۸۹ | ..... اباحه اطفال                                          |
| ۱۹۳ | ..... اصطفاء                                               |
| ۱۹۶ | ..... خمس الخمس                                            |
| ۲۰۳ | ..... پیامبر ﷺ و مسئله ارث                                 |
| ۲۰۵ | ..... گفتار دوم: خصائص وضعی (جواز)                         |

|     |       |                                                                                                         |
|-----|-------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ۲۰۵ | ..... | خصیصه اول: جواز ازدواج با بیش از چهار همسر                                                              |
| ۲۰۶ | ..... | دیدگاه، ادله و حکمت                                                                                     |
| ۲۰۷ | ..... | نقد و بررسی حکمت‌های بیان شده                                                                           |
| ۲۱۰ | ..... | خصیصه دوم: رعایت عدالت در تقسیم اوقات بین همسران (حق القسم)                                             |
| ۲۱۰ | ..... | دیدگاه‌ها و ادله                                                                                        |
| ۲۱۱ | ..... | بررسی و تحلیل ادله                                                                                      |
| ۲۱۴ | ..... | گفتار سوم خصائص وضعی: (صحت)                                                                             |
| ۲۱۴ | ..... | خصیصه اول: عقد با لفظ هبه                                                                               |
| ۲۱۴ | ..... | صحت عقد نکاح با لفظ «هبه»                                                                               |
| ۲۱۵ | ..... | عدم نیازی به صافه نکاح                                                                                  |
| ۲۱۶ | ..... | وقوع تاریخی «هبه»                                                                                       |
| ۲۱۶ | ..... | خصیصه دوم: ازدواج آسمی                                                                                  |
| ۲۱۹ | ..... | بخش سوم: آثار شناخت خصائص انبی و اشتراک پیامبر ﷺ با معصومین علیهم السلام                                |
| ۲۲۱ | ..... | فصل اول: آثار شناخت خصائص انبی و اشتراک پیامبر ﷺ با معصومین علیهم السلام                                |
| ۲۲۱ | ..... | مقدمه                                                                                                   |
| ۲۲۲ | ..... | آثار علمی شناخت خصائص                                                                                   |
| ۲۲۲ | ..... | دفع شبهه، دفاع عالمانه                                                                                  |
| ۲۲۴ | ..... | آثار عملی شناخت خصائص انبی و اشتراک پیامبر ﷺ با معصومین علیهم السلام                                    |
| ۲۲۶ | ..... | آثار اخلاقی - عبادی                                                                                     |
| ۲۲۶ | ..... | تشبه در اخلاق و عبادت                                                                                   |
| ۲۳۱ | ..... | آثار خانوادگی                                                                                           |
| ۲۳۷ | ..... | آثار اجتماعی - سیاسی                                                                                    |
| ۲۴۳ | ..... | فصل دوم: مفهوم اشتراک تکلیف از دیدگاه فریقین و اشتراک پیامبر ﷺ با معصومین علیهم السلام در برخی از خصائص |
| ۲۴۳ | ..... | مقدمه                                                                                                   |
| ۲۴۴ | ..... | مفهوم بشر                                                                                               |

|     |                                                                              |
|-----|------------------------------------------------------------------------------|
| ۲۴۴ | اشتراک تکلیف.....                                                            |
| ۲۴۶ | پیامبر، بشر.....                                                             |
| ۲۴۹ | گفتار اول: خصائص مشترک پیامبر اعظم ﷺ با سایر پیامبران.....                   |
| ۲۴۹ | ۱. جواز ازدواج با بیش از چهار همسر.....                                      |
| ۲۵۲ | ۲. پیامبران و ارث.....                                                       |
| ۲۵۳ | ۳. حائنة الاعین ( خیانت چشم).....                                            |
| ۲۵۳ | ۴. شفاعت عظمی.....                                                           |
| ۲۵۸ | گ: ر د م: خصائص مشترک پیامبر ﷺ و ائمه معصومین علیهم السلام در نگاه شیعه..... |
| ۲۵۸ | ۱. اولویت.....                                                               |
| ۲۶۱ | ۲. شفاء.....                                                                 |
| ۲۶۲ | ۳. انقال و فیء.....                                                          |
| ۲۶۳ | دفع شبهه غلو.....                                                            |
| ۲۶۵ | جمع بندی و نتیجه گیری.....                                                   |
| ۲۶۹ | کتابنامه.....                                                                |

## دیباجه

خداوند متعال، پیامبر اعظم ﷺ را با صفات و ویژگی‌هایی بر دیگر پیامبران و سایر مخلوقات، برتری داد و مرتبه‌ای ساخته است که از آنها به «خصائص النبی ﷺ» یاد می‌شود. «خصائص النبی ﷺ» از جمله مباحث قدیم و در عین حال کمتر کاویده شده سیره پیامبر اعظم ﷺ است که برخی از این خصائص، به سبب حساسیت و عدم شناخت دقیق آنها، دستمایه معرضات و بهه افکنان قرار گرفته است.

درباره ضرورت پرداختن به این موضوع، دو نظریه میان علمای شیعه و اهل سنت وجود دارد: برخی خصائص، مسائل و احکام مختص پیامبر ﷺ است و با رحلت آن حضرت نیز منقضی می‌شوند و نیاز به بررسی آنها نیست. اما برخی دیگر معتقدند که بررسی و شناخت خصائص، به دلیل ابروم شناخت کامل پیامبر ﷺ برای پیروی بهتر و دفاع عالمانه، نه تنها ضروری، بلکه واجب است.

از مهم‌ترین آثار درباره خصائص النبی ﷺ، کتاب «کفایة الطالب فی خصائص الحبيب»، معروف به الخصائص الکبری، اثر جلال‌الدین سیوطی (متوفای ۹۱۱ ه. ق) است. این کتاب، مشتمل بر حدود ۵۷۰ باب درباره خصائص پیامبر ﷺ به معنای عام آن است. خود سیوطی این کتاب را با نام «أنموذج اللیب فی خصائص الحبيب» تلخیص کرده است. همچنین عبدالمجید بن محرم سیواسی حنفی (متوفای ۱۰۴۹ ه. ق)، عبدالوهاب شعرانی (متوفای ۹۷۲ ه. ق) و محمد بن عبدالقادر خطیب دمشقی، آن را تلخیص کرده‌اند. «عبدالرئوف مُناوی»

نیز دو شرح بزرگ و کوچک بر أنموذج اللیب نوشته و «محمد بن احمد اهدل» هم شرحی با عنوان فتح الکریم القریب، نگاشته است.

اندیشمندان شیعه نیز تألیفاتی درباره خصائص پیامبر ﷺ داشته‌اند که از آن جمله می‌توان به کتاب‌های: خصائص النبی تألیف احمد بن محمد بن ذؤل قمی درگذشت ۳۵۰ ه. ق و نیز خصائص النبی ﷺ فی القرآن، تألیف علی افتخاری گلپایگانی نام برد. لازم به ذکر است این بحث در بین شیعیان بیشتر در بین مباحث فقهی مطرح شده است.

«جنت الاسلام سید محمد نقیب» با مطالعه بیشتر تألیفات درباره موضوع خصائص النبی ﷺ، بیان‌نامه سطح چهار حوزه خود را به این مسئله در قرآن کریم از نگاه فریقین (اهل سنت و متاخر شیعه و اهل سنت) اختصاص داده و این رساله را در سه بخش تنظیم نموده است.

ایشان پس از بررسی مفهوم انوئی و اصطلاحی خصائص و بیان رویکرد فقیهان، مفسران، مورخان و سیرت‌نویسان شیعه و اهل سنت، خصائص تکوینی و تشریعی پیامبر اعظم ﷺ را براساس آیات قرآن و با تأکید بر سنت متواتر و روایات رسیده از اهل بیت ﷺ و کلمات عثمان غنی و اهل سنت، تحلیل نموده و حکمت، آثار و چرایی خصائص را بیان و خصائص مشترک پیامبر ﷺ و ائمه معصومین ﷺ را بررسی کرده است.

پژوهشکده حج و زیارت، ضمن تشکر از مؤلف محترم، مطالعه این اثر را به تمام پژوهشگران علوم قرآنی و عرصه سیره نبوی ﷺ توصیه می‌کند و امید است مورد توجه صاحب‌نظران قرار گیرد.

من الله التوفیق

پژوهشکده حج و زیارت

گروه تاریخ و سیره

## مقدمه

آشنایی با سیره پیامبر ﷺ و شناخت زوایای وجودی اسوه و الگوی جهانیان، نه تنها ارزش علمی، بلکه باید ثمره عملی نیز در پی داشته باشد. اگرچه شخص پیامبر ﷺ به ظاهر از دنیا رفته، ولی شخصیت او یعنی سنت، سیره و روش ایشان که برگرفته از قرآن کریم است، تا روز قیامت همچنان زنده و جاویدان خواهد ماند و هر کس می‌تواند به اندازه شناخت و فهم خود، به ایشان اقتدا نماید. بی‌تردید قضاوت و شناخت ما از یک انسان، مربوط به شخصیت اوست؛ نه شخص او. پس شخصیت یک فرد در شناخت ما از او، مؤثر است؛ به طوری که واکنش ما را در برابر او تعیین می‌کند.

خداوند، پیامبر ﷺ را برای همگان و برای همیشه، اسوه قرار داد و انسان‌ها را مکلف نمود تا آنچه را او برای آنها آورده است، بگیرند و عمل کنند و از آنچه نهی کرده، دوری گزینند. پیام رسول اعظم ﷺ تأمین کننده حیات طیب انسان‌هاست و آنها را به زندگی جاودانه رهنمون می‌سازد. چیزی از خود نمی‌گوید؛ مگر اینکه وحی از جانب خداوند باشد. هر انسانی در هر گوشه عالم و در هر زمانی بخواهد صراط مستقیم را طی کند، باید الگویش رسول خدا ﷺ باشد.

قرآن، پیامبر اعظم ﷺ را با وصف «وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ» (قلم: ۴) معرفی کرد. همچنین بنابر نقل، درباره او گفته شده است: «كَانَ خُلُقُهُ الْقُرْآن»<sup>۱</sup>. از این رو آشنایی

۱. امتاع الاسماع، ج ۲، ص ۱۸۶؛ دلائل النبوه، ج ۱، ص ۳۰۹؛ الطبقات الکبری، ج ۱، ص ۲۷۳.

با پیامبر ﷺ بدون قرآن مقدور نیست؛ همان گونه که شناخت قرآن، بدون پیامبر ﷺ ناممکن است. دستیابی به تمام حقایق قرآن، مقدور همگان نیست. از این رو هر کس به مقدار ظرفیت وجودی خود، بر اثر تعبد، تقوا و تدبیر، بهره‌ای از فهم قرآن را به دست می‌آورد. شناخت پیامبر ﷺ نیز این گونه است.

شناخت آن وجود نورانی برای پیروی بهتر و دفاع عالمانه از او در مقابل هجومه شبهات دشمنان، نه تنها ضروری، بلکه واجب است؛ هر چند شناخت تمام زوایای وجودی آن حضرت، مقدور همگان نیست؛ چنان که نقل شده است: «پیامبر ﷺ را جز خدا و علی ﷺ، کسی نشناخت»؛ یعنی شناخت یا از طریق قرآن یا از مسیر اهل بیت ﷺ است و هر کس به مقدار ارتباطی که با قرآن و اهل بیت ﷺ دارد، راهی به سوی شناخت پیامبر ﷺ طی می‌نماید.

گفتنی است به سبب گسترده سیره و تاریخ زندگانی پیامبر اعظم ﷺ، هر کس جنبه‌ای از زوایای آن را تحقیق و کاوش کرده است؛ از قبیل مغازی، مکاتیب الرسول، اخلاق الرسول، شمائل النبی ﷺ، فضایل النبی ﷺ، حقوق النبی ﷺ، سیره النبی و دلائل النبوه.

از جمله موضوعات مطرح درباره سیره آن وجود نورانی، ویژگی‌ها، صفات و امتیازاتی است که خداوند به پیامبر اعظم ﷺ عطا فرموده است که از آنها به «خصائص النبی ﷺ» تعبیر می‌گردد.

پیامبر ﷺ به وسیله صفات و ویژگی‌هایی، بر دیگر انبیا و ابرار ﷺ و سایر مخلوقات، برتری و شرافت یافته و یگانه و ممتاز گردیده است. بعضی از خصائص، مربوط به شخص پیامبر ﷺ، به عنوان هادی و پیام‌آور بوده و برخی دیگر، مربوط به مقام و جایگاه ولایت، حکومت و نبوت است. خصائص به دو دسته تکوینی و تشریعی تقسیم می‌گردند. آنچه مربوط به اصل خلقت پیامبر ﷺ بوده و دربردارنده حکم شرعی، تکلیفی یا وضعی نیست، تکوینی و آنچه

دربردارنده حکم شرعی برای پیامبر ﷺ به صورت خاص می باشد، تشریعی است. آنچه در این نوشتار پژوهش می شود، خصائصی است که با استناد به آیات قرآن، استنباط شده اند. پس از آن، دیدگاه دانشمندان شیعه و اهل سنت، مورد بررسی و تطبیق قرار گرفته و در مواردی، نقد و ایراد، انجام شده و در پایان، نظریه برگزیده، بیان شده است.

گفتنی است در این پژوهش از بیان «خصائصی» که در برخی منابع شیعه و اهل سنت ذکر شده است، ولی استناد قرآنی ندارد، خودداری کرده ایم یا دست کم مورد نقد و رد قرار گرفته اند.

محدوده اثر پیش رو، خصائص پیامبر ﷺ براساس آیات قرآن و دیدگاه دانشمندان علم تفسیر، توم قرآن، تاریخ، سیره و فقه شیعه و اهل سنت می باشد. نگارنده ضمن بیان خصائص، بر بررسی مستندات قرآنی، آثار، حکمت ها و جرایبی خصائص می پردازد.

در نوشته های برخی دانشمندان شیعه، «خصائص النبی ﷺ»، با فضایل، سنن، دلائل، کرامات، حقوق، شمائل و... خلط شده است؛ به طوری که همه اینها به عنوان خصائص ذکر شده اند و حال آنکه «خصائص النبی ﷺ»، دارای تعریف محدودی است و هر کدام از موارد ذکر شده، شاخه ای دیگر از سیره و تاریخ زندگانی پیامبر ﷺ است. بنابراین تلاش شده است تا مباحث براساس تعریف پذیرفته شده، بیان گردد و از ذکر موارد دیگر سیره، خودداری شود.

اهل سنت، زندگانی و سیره پیامبر ﷺ را در مباحث مختلف، مانند مغازی، مکاتیب، سیره، شمائل، دلائل، فضائل، کرامات، ازواج و حقوق، تقسیم نموده و به صورت مستقل، بررسی کرده اند. از جمله مباحث مورد بررسی، موضوع «خصائص النبی ﷺ» است که تاکنون میان اهل سنت رایج بوده و کتاب ها و پایان نامه هایی نیز در این باره نوشته شده است.

میان اهل سنت اختلاف نظر وجود دارد که چه کسی برای نخستین بار، خصائص النبی ﷺ را طرح کرده است. برخی نخستین نفر را «ابی عبدالله محمد بن ادريس شافعی» دانسته و اولین نفری را که به صورت مستقل در این باره کتاب نوشته است، «ابن دحیه کلبی»، صاحب کتاب «نهاية السؤل فی خصائص الرسول»، بر شمرده اند. برخی نیز نخستین نفری که این کلمه را استعمال کرده است، «نيسابوری خרכوشی» در کتاب «شرف المصطفى» می دانند.

آنچه این اثر را از سایر کتب متمایز می کند، بررسی خصائص به صورت تفصیل و با ذکر مستندات قرآنی و سنت متواتر و بررسی حکمت ها و آثار آن است. در این تحقیق، معتقدیم که مبانی نظری در هر موضوع، مقدم بر عمل است و تا زمانی که زمینه های نظری، عقیدتی و فکری یک موضوع، به درستی تبیین و تثبیت نگردد، بی تردید در عمل دچار مشکل یا شک و تردید می گردیم.

آری این ویژگی ها، امتیازات و صفات، براساس حکمت های الهی به پیامبر ﷺ اختصاص یافته است. ولی این گروه است که با رحلت پیامبر اعظم ﷺ هیچ فایده علمی یا عملی برای مکلفان نداشته باشد. بلکه هر کدام از خصائص و شناخت آنها دارای آثار علمی و عملی است که باید به نحوی شناخته شود تا ضمن بهره مندی از آنها، مقابل شبهات دشمنان و مریضانی که درک صحیحی از خصائص ندارند، از پیامبر ﷺ عالمانه دفاع گردد.

مسئله دیگری که ضرورت این تحقیق را ثابت می کند، آن است که در منابع فقهی شیعه و اهل سنت، مسئله خصائص، در باب نکاح ذکر می شود و اگر خصائص دیگر بیان می گردد، استطرادی است؛ به طوری که خصائص النبی ﷺ را در کتب مستقل در این موضوع، به خصائص مربوط به نکاح و غیر نکاح تقسیم کرده اند که در واقع نوعی وهن به پیامبر ﷺ است که شأن ایشان در حد مسائل نکاح، تنزل داده شده است. اما در این نوشته، این تقسیم بندی را تغییر داده و

دسته‌بندی جدیدی را ارائه کرده‌ایم.

در واقع نوشته پیش‌رو، رساله سطح چهار (دکتری) این‌جانب است که یکی از رساله‌های برتر سال ۹۱ حوزه علمیه انتخاب گردیده و اینک آن را با اصلاحات و تغییرات، در اختیار علاقه‌مندان به این موضوع قرار می‌دهم.

در اینجا از راهنمایی و توجه بسیار اساتید بزرگوار، حجج اسلام، دکتر محمد رضا جباری و دکتر محسن الویری که راهنما و مشاور بنده در تدوین این رساله بودند و نیز از برادر عزیز، حجت‌الاسلام دکتر حمید احمدی حاجیکلاهی و مسئولان پژوهشکده حج و زیارت که زمینه چاپ و نشر این اثر را فراهم کردند، سپاسگزاری می‌کنم.

در پایان، با صلوات بر درو فرامان بر خاتم انبیاء ﷺ و خاندان پاکش، خدای کریم را شکر می‌کنم که بر این کمترین بنده خود، منت نهاد تا توفیق خدمتی هرچند ناچیز را به بهترین بنده‌اش، سید ابی‌الاعظم ﷺ داشته باشم. امید است این تلاش، مورد رضا و قبول خدای رحمان و پیامبر رحمت ﷺ و اهل بیت اطهرش ﷺ باشد.

از خوانندگان و اندیشمندان عزیز نیز درخواست دارم تا با تذکر کاستی‌های نوشتار، بر این‌جانب منت نهند.

سید محمد تقی

شهر مقدس قم

۱۳۹۳ ه. ش